

Tomasz Pudłocki, *Chirowski Rudolf Franciszek (1898–1945)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej;

zob. także Tomasz Pudłocki, *Chirowski Rudolf Franciszek (1898–1945)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 69-70

CHIROWSKI Rudolf Franciszek (1898–1945), nauczyciel, filolog, animator kultury, żołnierz WP.

Ur. 9 IV w Tyśmienicy k. Stanisławowa, jako syn Michała, drogomistrza, i Franciszki z d. Malszygrosz. W r. szk. 1908/1909 uczęszczał do I Gimnazjum z wykładowym językiem polskim w Stanisławowie, po czym do gimnazjum w Przemyślu na Zasanianiu. Na przełomie maja i czerwca 1914 r. brał udział w zawodach strzeleckich w Wiedniu. 4 V 1916 r. zdał egzamin dojrzałości w gimnazjum za-szańskim. 9 V 1916 został powołany do służby w wojsku austriackim. Jako szeregowiec pełnił służbę aż do upadku monarchii, a potem w WP (jako strzelec piechoty Kompanii Sztabowej Oddziału Obrony Przemyśla, brał w walkach nie tylko w Przemyślu, ale i we Lwowie). Oficjalnie służył w wojsku do 12 listopada 1920 r., w międzyczasie przez cały rok szkolny 1919/1920 uczył jako nauczyciel kontraktowy w Gimnazjum Macierzy Szkolnej im. A. Mickiewicza w Grodnie. Następnie studiował na Wydz. Filozoficznym UJK w latach 1920/1921–1923/1924. KOSL mianowało go tymczasowym nauczycielem w gimnazjum w Gródku Jagiellońskim w r. szk. 1923/1924. Z dn. 20 IX 1924 r. przeniesiony został do I Państwowego Gimnazjum

im. J. Słowackiego w Przemyślu. W r. akad. 1926/1927 odbył studia doktoranckie i napisał dysertację *Rola zdań gnomicznych w polskiej oryginalnej twórczości poetyckiej Adama Mickiewicza* (4 VI 1927 r. uzyskał tytuł doktora filozofii z zakresu filologii polskiej). Uzupełniający tytuł magistra filozofii z zakresu filologii polskiej uzyskał 17 XI 1927 r. na Wydz. Humanistycznym UJK. 10 V 1928 r. przed Komisją Egzaminów Państwowych dla nauczycieli szkół średnich w Warszawie zdał egzamin nauczycielski z zakresu języka polskiego. KOSL decyzją z 24 XI 1928 r. mianowało go nauczycielem etatowym I Gimnazjum, a 6 VI 1931 r. przyznało mu tytuł profesora gimnazjalnego. Pracował też dodatkowo jako polonista w latach 1924/1925–1925/1926 i 1928/1929–1930/1931 w Gimnazjum Żeńskim im. M. Konopnickiej w Przemyślu oraz w Ukraińskim Instytucie dla Dziewcząt w latach 1932–1936.

12 XI 1932 r. reżyserował szkolne przedstawienie *Grubych ryb* Bałuckiego, a 22 I 1936 r. *Dziesiątego pawilonu* A. Staszczyka. Od 30 I 1934 r. był sekretarzem Sierocińca im. J. Piłsudskiego w Przemyślu; przez kilka lat, do 10 II 1935 r., sprawował też funkcję przewodniczącego TSL im. H. Sienkiewicza w Przemyślu na Zasaniu.

Pozostawił po sobie dorobek naukowy. Wstęp jego pracy doktorskiej pod tytułem *O zdaniu gnomicznym w ogólności* (s. 1–30) wydał własnym nakładem w 1929 r. w Przemyślu. W Sprawozdaniu Dyrekcji I Gimnazjum im. J. Słowackiego w Przemyślu za r. szk. 1931/32 opublikował pracę *Rozmyślenia o kontakcie nauczyciela z uczniami* (s. 3–43), a w sprawozdaniu z r. szk. 1932/1933 *Syntezę roli*

zdań gnomicznych w twórczości A. Mickiewicza ze szczególnym uwzględnieniem „Pana Tadeusza” (s. 2–67). Opublikował też artykuł *Na drodze do współpracy domu ze szkołą*, który ogłosił w „Tygodniku Przemyskim” (1932 R. 7 nr 19 s. 2–3, nr 20, s. 2–3), a w wersji rozszerzonej, ze wstępem dyrektora Skorskiego, w osobnej rozprawce, która ukazała się w Przemysłu w 1932 r. (s. 3–20). Drukował również w „Przeglądzie Pedagogicznym”: *Język polski w gimnazjum. Program a wyniki nauczania* (1938, nr 3–4, s. 47–49, nr 7–8, s. 98–100), *Trochę prawdy o współpracy domu ze szkołą* (1938, nr 17–18, s. 239–243 plus odp. na polemikę 1938 nr 26, s. 387–391). Począwszy do grudnia 1938 r. aż do wybuchu II wojny światowej, zainicjował i kierował, jako redaktor naczelny, pracami zespołu redakcyjnego wydającego czasopismo młodzieży szkół średnich przemyskich, pt. „Naprzód Młodzi”, w którego numerze 1 napisał artykuł pt. „*Naprzód Młodzi*” (1938, R. 1, nr 1, s. 2–5). Sporadycznie pisał też wiersze.

Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r. Od października 1939 r. pracował nadal w I Gimnazjum. Następnie znalazł zatrudnienie w Oddziale Urzędu Pracy, gdzie ratował młodzież polską przez wywożeniem do robót przymusowych do Rzeszy. Potajemnie działał też w ZWZ-AK. Zdradzony, 17 XI 1942 r. został aresztowany przez gestapo. Początkowo więziony w Przemysłu, a następnie w Pustkowie k. Dębicy. Następnie przetransportowany do obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu i Sachsenhausen-Oranienburg, gdzie zginął w piecu krematoryjnym w nocy z 20 na 21 IV.

Bibliografia: AP w Przemyślu, zesp. 390, sygn. 72; Archiwum Nauki PAN i PAU, zesp. K II-17 (Tajne Nauczanie), sygn. II/17/Pml; informacje od rodziny.

Pudłocki T., *Rudolf Chirowski*, „Rocznik Przemyski” 2003, t. 39, z. 1 *Literatura i Język*, s. 97–108; Tenże, *Chirowski Rudolf Franciszek W: Słownik badaczy literatury polskiej*, red. J. Starnawski, Łódź 2002, t. 5, s. 69–70.